

Egy társadalomkutató élete

Ferenc Zoltán társadalomkutatót kértük meg, hogy mondja el nekünk, hogy hogyan indul el egy tudósnek a pályája.

A középiskolás éveinek elején mely tantárgyak érdekelték önt?

1983-1987-ig voltam középiskolás, középiskola elején az állatorvosi pálya érdekelt, ennek megfelelően a biológia is, viszont a kémia annyira nem vonzott, így erről (az állatorvosi szakmáról) le is mondtam. Később más iránt érdeklődtem, inkább a közgazdász pálya fogott meg. Akkoriban nem igazán voltam tisztában a közgazdász fogalmával, de azt tudtam, hogy történelemből és matematikából kell felvételizni, és mind a kettő jól ment.

Ha visszatudná pörgetni az időt ugyan ezt választaná?

Ma már nem ezt választanám. Az, hogy most jelenleg mit csinálok és mit tanultam, az eléggé különbözik. Van egy közgazdász diplomám. De nekem ez az 5 év az egyetemen inkább ilyen szemléletformálás volt. Ezt azért mondom, mert én egy percre sem dolgoztam közgazdászként. A második diplomám politológus, és utána később szociológiából szereztem doktori fokozatot. Alapvetően a társadalomtudományok érdekeltek. Ez leginkább a korszellemnek volt a hatása. Ekkoriban volt a rendszerváltás, itt változik minden, és ezzel érdekes volt foglalkozni. Most a számítástechnika érdekel, de ez csak hobbiszinten.

Pályája elején a főnökei, hogyan segítették a munkáját?

Hagyták, hogy azt csináljam, amit fontosnak meg érdekesnek tartok.

Az életrajzából kiderült számunkra, hogy a klímaváltozással és az iszapkatasztrófával is foglalkozott. Mi a közös ezekben?

Két fődologgal foglalkozom, az egyik a környezet és a társadalom kapcsolata, a másik pedig a kockázatok és a társadalom kapcsolata. Ez már egy kicsit bonyolultabb. A vörös iszapban ez a két dolog ért össze, a klímaváltozás a napjaink része. Ez feltűnik vitákban, eseményekben, ezt nehezebb figyelmen kívül hagyni. Figyelmen kívül kell hagyni az érzelmeket, a saját gondolatokat, egy objektív szemüvegen keresztül kell csinálni ezt az egészet. A klímaváltozás és a vörös iszap most is aktuális téma és ez érdekel.

Melyik projektjét találja a legérdekesebbnek?

Tulajdonképpen a vörös iszapos kutatásomat találom a legérdekesebbnek, mert a vizsgálata nagyon sok érdekességet és kihívást tartalmazott. Nagyon sok embert érintett, nagyon túl fűtött

volt és ebben a helyzetben nehéz volt objektíven vizsgálni. A másik kutatásom szocialista városok vizsgálata a mai társadalmi tulajdonságait, változásait néztük meg.

Minek a hatására lett tudós?

Tudósnak nem mondanám magam, inkább társadalomkutató vagyok. Annak a kornak a hatására, olyan baráti körben voltam, akiket érdekelt ez a téma.

Egy numizmatikus élete

Gedai István egy muzeológus, aki régi pénzekkel foglalkozott. Megkértük, hogy meséljen nekünk a munkájáról, illetve arról, hogy mi is kell ahhoz, hogy valakiből tudós legyen.

Milyen tantárgyak érdekelték önt a középiskolás éveinek az elején?

Kezdetől fogva a történelem iránt érdeklődtem, nagyon szerettem a történelmet és a magyart (nyelvtant is), volt olyan tanár, aki el is keresztelt nyelvészkedőnek. Ez a két tantárgy volt az, ami a gerincet jelentette az érdeklődési körömben. Nagyon utáltam a matematikát, a kémiát és a fizikát.

Ha vissza tudná pörgetni az időt, ugyanerre a szakra jelentkezne?

Igen. A történelem iránti érdeklődésem olyan erős volt, hogy régésznek jelentkeztem. Régészetet végeztem. László Gyula volt a legkiemelkedőbb professzorom (ő legmagasabban kvalifikált kutató volt).

Olvastam, hogy László Gyula nagy hatással volt magára. Pontosan miben segítette?

László Gyula középkori régészetet adott elő, egyes kutatási témákat, bemutatva vitt végig (pl.: Kettős honfoglalásról) Csodálatos ember volt.

A Nemzeti Múzeumban milyen posztokat töltött be?

1953-ban érettségiztem, aztán bejutottam az egyetemre. 1956-ban utolsó éves egyetemista voltam, úgy vettem részt a forradalomban, hogy az ottani tevékenységeimért a Népbíróság börtön büntetéssel „jutalmazott”. Amikor kiszabadultam a börtönből, legfőképpen László Gyula segítségével kerültem a Nemzeti Múzeumba, segéd muzeológusnak.

Mivel foglalkozott?

Régi pénzekkel foglalkoztam, különösképpen Szent István korabeli pénzveréssel. Korábban úgy tudtuk, hogy Szt. Istvánnak csak egy pénztípusa volt. Nyugati pénzrendszer szerint kezdett el Szt. István is pénzt veretni. Előkerült egy olyan éremlelet, aminek az egyik oldalán egy felhőből kinyúló kéz, zászlós lándzsát tart. Ez azért érdekes mert, a lándzsa, az egy rendkívül fontos uralkodói szimbólum volt, és méghozzá szuverenitást jelző, ez az egész azt jelentette, hogy a magyar király az Istentől kapta a lándzsát. Konkrétan a Pápától. Ez a felfedezés teljesen megváltoztatta a magyar pénzverésről eddig ismerteket. Ezáltal egy teljesen új kép alakult ki. Szt. István tudatosan jelezte az egész világnak, hogy Magyarország egy szuverén királyság. Ez a múzeumi munkában a szép, hogy ilyeneket lehet valamilyen formában bizonyítani. Erre kaptam meg az MTA-tól a kandidátusi fokozatot.

A börtön befolyásolta a későbbi tevékenységeit?

Az én börtön múltam azt jelentette, ugyan bekerültem a múzeumba, de nem volt előre haladási lehetőségem kezdetben. Ez most nagyon furán fog hangzani, de az, hogy én börtönben voltam, ez nagyon sokat segített is az előre haladásban. Ugyanis, nekem állandóan bizonyítani kellett, legfőképp pl.: László Gyulának, hogy kiérdemeltem az ő támogatását. Ez a plusz munka meghozta más téren is a gyümölcsét, mert például a numizmatikának (pénztörténetnek) is van egy nemzetközi szervezete, az UNESCO-hoz tartozik, ez az egyik tagszervezete, minden 6. évben volt egy kongresszus. A munkámnak köszönhetően egyedül engem hívtak ki Amerikába Magyarországról. Magyarországon egyetlen intézmény sem volt tagja ennek az UNESCO bizottságnak. Két ember volt a segítségemre (budapesti alpolgármester és akkori pénzügyminiszter Faluvégi Lajos), azért segítettek nekem, mert börtönben voltam. Segítettek kijutni Svájcba, megválasztottak ennek az UNESCO bizottság tagjának, és ezen belül is alelnökévé. Később a Nemzeti Múzeum főigazgatója lettem. Innentől kezdve számos egyetemen tanítottam. 2000-ben nyugdíjba mentem.

Mi kell ahhoz, hogy valaki kutató legyen?

A kutató munka rendkívül apró dolgokon múlik, kutató munkát nagyon szeretni kell. Véleményem szerint, ha valaki munkát választ három fontos szempontot kell figyelembe venni: az első az, hogy legyen az egy tisztességes munka, a második szeresd azt, amit választasz, a harmadik az pedig, hogy élj is meg belőle a fiainak is ezt tanácsoltam saját magamnál ezek mind megvoltak. Én imádtam ezt a munkát ez volt a mindenem.